דלהשתטף כל גופו אפי' לכתחילה שפיר דמי מני ר"ש היא דתניא לא ישתטף אדם בין בחמין בין בצונן דברי ר"מ ר"ש מתיר ר' יהודה אומר בחמין אסור בצונן מותר: ונסתפג אפילו בעשר אלונטיות: רישא רבותא קמ"ל וסיפא רבותא קמ"ל רישא רבותא קמ"ל דאפילו הני דלא נפישי בהו מיא כיון דחד הוא אתי לידי סחיטה וסיפא רבותא קמ"ל אפילו הני דנפישי בהו מיא כיון דרבים נינהו מדכרי אהדדי: תנו רבנן מסתפג אדם באלונטית ומניחה בחלון ולא ימסרנה לאוליירין מפני שחשודים על אותו דבר רבי שמעון אומר מסתפג באלונטית אחת ומביאה בידו לתוך ביתו אמר ליה אביי לרב יוסף הלכתא מאי אמר ליה הא ר' שמעון הא רבי הא שמואל הא ר' יוחנן ר' שמעון הא דאמרן רבי דתניא אמר רבי כשהיינו למדין תורה אצל ר' שמעון בתקוע היינו מעלין שמן ואלונטית מחצר לגג ומגג לקרפף עד שהיינו מגיעין אצל מעין שהיינו רוחצין בו שמואל דאמר רב יהודה אמר שמואל מסתפג אדם באלונטית ומביאה בידו לתוך ביתו ר' יוחנן דאמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן הלכה מסתפג אדם באלונטית ומביאה בידו לתוך ביתו ומי א"ר יוחנן הכי והא"ר יוחנן הלכה כסתם משנה ותנן ונסתפג אפילו בעשר אלונטיות לא יביאם בידו ההוא כבן חכינאי מתני לה א"ר חייא בר אבא אר"י האוליירין מביאין בלרי נשים לבי בני ובלבד שיתכסה בהן ראשן ורובן סכניתא (א) צריך לקשר ב' ראשיה למטה א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן למטה מכתפיים אמר להו רבא לבני מחוזא כי מעבריתו מאני לבני חילא שרביבו בהו למטה מכתפיים: סכין וממשמשין: ת"ר סכין וממשמשין בבני מעיים בשבת ובלבד שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול היכי עביד ר' חמא בר חנינא אמר סך ואח"כ ממשמש ר' יוחנן אמר סך וממשמש בבת אחת: אבל לא מתעמלין: א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן אסור לעמוד בקרקעיתה של דיומסת מפני שמעמלת ומרפא אמר ר' יהודה אמר רב כל ימיה של דיומסת עשרים ואחד יום ועצרת מן המנין איבעיא להו עצרת (בתחלה) להאי גיסא או להאי גיסא ת"ש דאמר שמואל כולהו שקייני מדיבחא ועד עצרתא מעלו דילמא התם הוא דכמה דקריר עלמא מעלי אבל הכא משום הבלא הוא כיון דחמים עלמא טפי מעלי אמר רבי חלבו חמרא דפרוגייתא ומיא דדיומסת קיפחו עשרת השבטים מישראל רבי אלעזר בן ערך איקלע להתם אימשיך בתרייהו איעקר תלמודיה כי הדר אתא קם למיקרי בספרא בעא למיקרא החדש הזה לכם אמר החרש היה לבם בעו רבנן רחמי עליה והדר תלמודיה והיינו דתנן ר' נהוראי אומר הוי גולה למקום תורה ואל תאמר שהיא תבא אחריך שחבריך יקיימוה בידך ואל בינתך אל תשען תנא לא ר' נהוראי שמו אלא ר' נחמיה שמו ואמרי לה ר' אלעזר בן ערך שמו ולמה נקרא שמו ר' נהוראי שמנהיר עיני חכמים בהלכה: אבל לא מתגררין: ת"ר אין גוררין במגררת בשבת רשב"ג אומר אם היו רגליו מלוכלכות בטיט ובצואה גורד כדרכו ואינו חושש רב שמואל בר יהודה עבדא ליה אימיה מגרדתא דכספא: אין יורדין לקורדימא וכו': מאי טעמא משום פיקא: ואין עושין אפיקטויזין בשבת: אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן לא שנו אלא בסם אבל ביד מותר תניא רבי נחמיה אומר אף בחול אסור מפני הפסד אוכלין: ואין מעצבין את הקטן: אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן לפופי ינוקא בשבת שפיר דמי והאנן תנן אין מעצבין התם בחומרי שדרה דמיחזי כבונה: ואין מחזירין את השבר: אמר רבי חנא בגרדתאה אמר שמואל

הלכה

דתניא א"ר כשהיינו למדין תורה כו'. מסתמא יחידי היה שלא היה אלא אחד מתלמידיו עמו כשהיה רוחץ כדתניא במקום שנהגו (פסחים דף נא.) שלא ירחוץ תלמיד עם רבו ואם היה רבו צריך לו מותר ומסתמא ר"ש לא היה צריך אלא לאחד כשהיה רוחץ וכשהיו שנים לביתם היה התלמיד נושא האלונטית בפני עצמה שר"ש לא היה נושא עמו דהא ס"ל שיחיד מותר להביאה ולא חיישינן לסחיטה והא דקאמר היינו ר"ל כל אחד ואחד בפני עצמו כשהיה מגיע יומו לשמש רבו ולעיל בפ' כירה (דף מ:) גרסינן מעשה בתלמיד של ר' מאיר שנכנס אחריו לבית המרחץ ויש ספרים דגרסי תלמידיו ואינו ובכל הספרים גרסי לקמן בפרק שואל (דף קנא:) תלמידו. מ"ר:

צריך לקשר שני ראשיה למטה. בגיטין בפ' הנזקין (דף נט.) מפרש דסכניתא הוא בגד דק דאמריקן ע) סוכני ותומר כי אמגוזא ופלגא דאמגוזא ומשום הכי צריך לקשר שני ראשיה למטה שלא יפריחנו מעליו הרוח ואתי לאתויי או משום דנראה כעין משוי לפי שהוא דק מאד ואינו נראה מלבוש אא"כ נראה קשור:

פ)**אין** מעצבין את הקטן. פירשנו [בריש כל הכלים] (דף קכ"ג. ד"ה אמוני):

הדרן עלך חבית

גמ' דלהשתטף. שופכן על גופו דלאו דרך רחיצה היא שרי לכתחילה אפי' בחמין: **סיפא.** אבל עשרה בני אדם כו': **ומניחה בחלון.** הסמוכה לכותל המרחץ: **לאוליירין.** בלנים: **על אותו דבר.** סחיטה: **הא רבי והא ר"ש כו'.** הרי כל אלו שמתירין: **מחצר לגג כו'.** ר"ש לטעמיה דאמר בעירובין (דף צא.) אחד גגות אחד חצירות וא' קרפיפות כולן רשות אחת הן לטלטל מזה לזה ואפילו של בעלים הרבה: **עד שהיינו מגיעין כו'.** ומסתמא לא היו מניחין אותה על המעין במקום הפקר: **כבן חכינאי מתני לה.** דברי בן חכינאי מסיים בה ולאו סתמא: **האוליירין.** בלנין: **מביאין בלרי נשים.** סדינים שהנשים מסתפגין בהם מותר להביאן דרך מלבוש לבית המרחץ: **סכניתא.** סודר גדול [א] שתלוי לו בין כתפיו וראשו עטוף בו: **צריך לקשור שני ראשיה.** זה כזה שלא תפול מראשו: **כי מעבריתו מאני לבני חילא.** כשתביאו בגדי העובדי כוכבים בני החיל המוטלים עליכם לשמשן ואתם מביאים להם בשבת דרך רשות הרבים: **שרביבו בהו למטה מכתפיים.** שלא יהיו שוליהם מונחים בכתפיכם אלא משוכים למטה שיהא נראה לבוש: **סך ואח"כ ממשמש.** [דקסבר] בחול ממשמש ואחר כך סך: **דיומסית**(ב). שם נהר שמימיו מלוחים: **שמעמלא.** מחממת: **ומרפא.** שהטיט מלוח: **כל ימיה.** ימי רפואתה: **להאי גיסא כו'.** מתחלת הימים או בסוף: **שקייני.** משקין לרפואה: **מדבחא לעצרת.** אלמא עצרת בסוף: **חמרא דפרוגיתא.** שם מדינה שיינה משובח: **קפחו עשרת השבטים.** שהיו בעלי הנאה ועסוקים בכך ולא היו עוסקים בתורה וילאו לתרבות רעה: **להתם.** לפרוגיתא ודיומסית: **אימשיך בתרייהו.** אחר היין והרחיצה: **איעקר תלמודיה.** נעקר תלמודו ושכחו: **החרש היה לבם: הוי גולה למקום תורה.** אם ת"ח אתה אל תשב אלא במקום ת"ח חבריך ואל תאמר תלמידים הם יבואו אלי ודי לי בכך למה אהיה גולה: **שחביריך יקיימוה בידך.** שתהא רגיל אצלם וכשתשנה מסכת אחת והם אחרת תשמענה ותהא סדורה בפיך ואל תשתכח הימנה: **ואל בינתך אל תשען.** לומר חכם גדול אני וזוכר וכשאחזור פרק זה או מסכת זו לא תשתכח חברתה ממני: **מגררת.** אשטריי"ל ואדם מגרר בה: **מגררתא דכספא.** לשבת: **משום פיקא.** טיט של אותו נהר מחליק ובגדי האדם ניטורין במים כשהוא נופל ואתי לידי סחיטה: **אלא בסם.** דדמי לרפואה וגזירה משום שחיקת סממנין: **אבל ביד.** להכניס יד לתוך גרונו עד שיקיא מותר: **מפני הפסד אוכלין.** שבמעיו ומתוך כך הוא רעב וחוזר ואוכל: **לפופי.** אונמלוטי"א כמו שעושי' לקטן שיתיישבו אבריו ולא יתעקם: **בחומרי שדרה.** חוליות של שדרה שנתפרקה אחת מהן. ולאחר זמן קמיירי דלאו ביום לידה (ב) אמרי' (לעיל דף קכט:) כל האמור בפ' תוכחה דיחזקאל עושין לחיה בשבת:

הלכה

עין משפט
נר מצוה

מו א ב מיי' פכ"ב מהל' שבת הלכה יט טוש"ע או"ח סימן שכו סעיף מח:
מז ג ד מיי' פי"ט שם הלכה יט סמג לאוין סה טוש"ע שם סעיף לד:
מח ה ו מיי' פכ"א מהל' שבת הלכה כח סמג שם טוש"ע או"ח סימן שא סעיף ג:
מט ז מיי' וסמג שם טוש"ע שם וסימן שמח סעיף מב:
נ ח מיי' שם:
נא ט מיי' שם הלכה ל טוש"ע או"ח סימן שמ סעיף ג:
נב י מיי' שם הלכה כט טוש"ע או"ח סי' שא סעיף מו בהג"ה:
נג כ ל מיי' שם הלכה לא סמג שם טוש"ע או"ח סי' שכח סעיף לט:
נד מ מיי' וסמג שם טור ש"ע או"ח סימן של סעיף י:
נה נ מיי' פכ"ב שם הלכה כו:

תורה אור השלם

א הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֳדָשִׁים רִאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחָדְשֵׁי הַשָּׁנָה: שמות יב ב

מוסף רש"י

לא ישתטף אדם. בשבת, בין בחמין. ואפילו הוחמו בחול (לעיל לט.). **מסתפג אדם באלונטית** [illegible] **על אותו דבר.** סחיטה (שם). **ומביאה בידו.** [illegible] (שם). **היינו מעלין שמן.** לסוך בו. **ואלונטית.** להסתפג בה (עירובין צא.) ור"ש לטעמיה דאמר בעירובין (פט.) אחד גגות ואחד חצרות [illegible] (תוספות עב.). **הלכה כסתם משנה.** [illegible] (ביצה ב:). **לבני מחוזא.** [illegible] **סכין וממשמשין בבני מעיים.** [illegible] (סנהדרין קא.). **מדיבחא ועד עצרתא.** מפסח ועד עצרת (פסחים מב:). **הוי גולה למקום תורה.** [illegible] (אבות פ"ד מי"ד). **ואל תאמר שהיא תבא אחריך.** [illegible] (שם). **שחבריך יקיימוה בידיך.** [illegible] (שם). **ואל בינתך אל תשען.** [illegible] (שם). **לפופי ינוקא.** [illegible] (לעיל סו:). **בגרדתאה.** [illegible] (יבמות סו.).

מסורת הש"ס

א) לעיל לט:, ב) עירובין פח. ע"ש, ג) [illegible] ערוך ע"ש], ד) עירובין צא. [מנחות עב.], ה) [לעיל מ: וש"נ], ו) [פי' פירש"י עירובין סג. ד"ה מחוזא וכרש"י פסחים ה. ד"ה מחוזא וכרש"י ב"מ עג. עוד שם פו. ד"ה אוכלא דמחוזא], ז) סנהדרין קא., ח) [פסחים מב:], ט) אבות פ"ד משנה י"ד, י) עירובין יג: ע"ש, כ) [תוספ' פי"ז], ל) [לעיל סו: ע"ש], מ) [illegible], נ) [illegible], ס) [illegible], ע) [illegible], פ) [שייך לעיל במשנה].

הגהות הב"ח

(א) גמ' סכניתא אמר ר' אבין בר רב חסדא א"ר יוחנן צריך לקשר שני וכו' ואמר ר' חייא: (ב) רש"י ד"ה בחומרי וכו' ביום לידה הא אמרינן, נ"ב סוף פ' מפנין ע"ש וכפרש"י שם לפופי הוא על ידי מגורות וספקיאות:

גליון הש"ס

גמ' אמר החרש היה לבם. עי' דבר נחמד בקרנים בליקוטים בסוף הספר: רש"י ד"ה אלא בסם וכו' משום שחיקת סמנין. ע"ל דף קכג ע"ב ברש"י ד"ה אפיקטויזין:

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה סכניתא סודר גדול, נ"ב אבל הרמב"ם פי' קטן שאין מכסה ראשו ורובו:

לעזי רש"י

אשטריי"ל [אישטרייל"א]. קרצפת, מגרדת.
אונמלוטי"א [אינמיילוליי"ר]. לעטוף.

רבינו חננאל

ולהשתטף בחמין נמי אפילו כל גופו מותר כר"ש, דתניא לא ישתטף אדם בין בחמין בין בצונן דברי ר"מ, ור"ש מתיר, ר' יהודה אומר בחמין אסור ובצונן מותר. אע"ג דתנינן סתמא כר"ש לית הילכתא כוותיה, דהא בבירה נמי תנינן סתמא כוותיה, מעשה שעשו אנשי טבריה כו'. לאו אע"ג דאמר עולא הלכה כאנשי טבריא, הא אמר ליה רב נחמן תבריהו לסילוניהו אנשי טבריא. ואוקימנא כר"ש. ופסקינן בגמרי' אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן הלכה כרבי יהודה, ודקדק רב יוסף על רבה בר בר חנה וא"ל בפירוש שמיעא לך דהילכתא כר' יהודה או מכללא אמרתיה, א"ל בפירוש שמיעא לי(ה). וכיון דפסק ר' יוחנן בפירוש הלכה כר' יהודה כוותיה עבדינן. ומסתפג אפילו בעשר אלונטיות ולא יביאם בידו ואע"פ שאין בהם מים מרובים, דכיון דחד הוא דלמא מינשי ועביד סחיטה. אבל אם היו בני אדם הרבה אפילו אם מסתפגין כולן באלונטית אחת והיא בשרויה במים, כיון דרבים נינהו מדכרי אהדדי ולא אתו לידי סחיטה, ומותר להביאה בידים בחצר או מן הגג וכדומה לו מקום שמותר לו לטלטל. אליירין הם (השמשים) [שמשמשין] בני אדם הנכנסין במרחץ, והן חשודין בזימה שמא ישמאו לונטיות זו בשכבת זרעם. א"ל אביי לרב יוסף והילכתא מאי כו', והלכתא כי הא דא"ר חייא בר רבה א"ר יוחנן הלכה מסתפג אדם באלונטיות ומביאה בידו לתוך ביתו. ומקשינן עלה הא"ר יוחנן הלכה כסתם משנה ותנן מסתפג אדם אפילו בעשר לונטיות ולא יביאם בידו. ומפרקינן מתניתין ר' יוחנן לא תאני לה סתמא, אלא כבן חכינאי מתני לה. בתלמוד א"י בפרק כירה ר' חנניה בן עקיבא התיר הבאת לונטיות. סכינתא, א"ר אבין בר רב חסדא א"ר יוחנן צריך לקשר ב' ראשיה למטה, א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן למטה מכתפים, וכן זה שאמר רבא לבני מחוזא כי מעבריתו מני דבני חילא, שרביבו להו למטה מכתפים, שלא להראות משא בכתף. בלרי נשים לבי בני, פי' דהא קן של נשים כשמביאין להן האולידין במרחץ לא התירו אלא עד שיתכסה בהן ראשו ורובו. סכין וממשמשין. הילכתא כר' יוחנן דאמר סך וממשמש בבת אחת, והוא משמוש ביד בקלות. אבל לא מתעמלין, פי' פושטין ומקפלין זרועותיהם לפניהן ולאחריהן, וכן רגליהן ע"ג ירכותיהן ומתחממין ומזיעין. והוא כמין מעשה [נ"א: והן כמעשה] רפואה ואסור. וכן אסור לעמוד בשבת בקרקעיתה של דיומסת מפני שמעמלת ומרפאה. חמרא דפרוגתא, יין של פרוגיתא, והוא שם מקום. ומיא דדיומסת, גם הוא שם מקום. כלומר יין של פרגיתא ומים של דימסת טובים הם וערבים ונמשך לב שותה אותן בדן ואינו רוצה להניחם ומתאחר שם. ואותן מקומות אין בהן בני תורה והמתאחר שם ומן הרבה מתקפת ושוכח תלמודו. אבל לא מתגררין. גירוד זה הוא חיכוך בכלי, כי הא דתנו רבנן אין גורדין במגררת בשבת, רשב"ג אומר אם היו רגליו מלוכלכות בטיט ובצואה גורד כדרכו ואינו חושש. רב שמואל בר יהודה עבדא ליה אמיה מגרדתא דכספא להתחכך בה. אין יורדין לקירומא. פי' בקעה ויש שם מים ותחתיו טיט כמו טפל, ואם יבקע וישבע בו אינו יכול לעלות אלא עד שמתקבצין הרבה בני אדם ומעלין אותו משם. ויש מי שאומר הרוחץ באותה בקעה מצטנן ואותן המים משלשלין בני מעיו, וזה פי' ביקא. פי' אפיקטויזין, קיא. אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן לא שנו אלא בסם שהוא אסור אבל ביד מותר. ואין מעצבין את הקטן כו'. פי' מושבין איבריו של [איש] קטן ומיישב בידו חוליות של שדרה אחת על חברתה וזהו עיצוב מלשון עצבון. לפופי ינוקא, לחבר איברים של תינוק, כדתרג' ויחבר, ולפיף. ואין מחזירין את השבר. אמר רב הונא בגרדתאה אמר שמואל

א) נלע"ד נראה דמתיבת ואע"ג עד תבריהו לסילוייהו אנשי טבריא שייך לכאן אחר תיבות כוותיה עבדינן ודו"ק. ב) עי' ערוך ערך סלם ה'.